

TEMEL DİNİ BİLGİLER DERS NOTLARI

3.ÜNİTE

ANA HATLARIYLA İSLAM AHLAKI

ABDULKERİM BAKIR
İHL Meslek Dersleri Öğretmeni

3. ÜNİTE ANA HATLARIYLA İSLAM AHLAKI

1. İslam Ahlakının Gayesi ve Konusu

- Ahlak; yaratılış, **yaratılmış karakter ve tabiat** anlamlarına gelen “hulk” kelimesinin çoğuludur.
- Ahlak denilince genellikle **insanın manevi yönünü** ifade eden **iyi ve kötü huylar** kastedilir.
- İslam ahlakı ise; Yüce Allah’a ve gönderdiği **peygamberlere itaat etmeye dayalı** bir ahlak anlayışını esas almaktadır.
- İslam ahlakı bireyin davranışlarını, **duygu ve düşünceleri, sebebine veya sonucuna göre iyi ve kötü olarak** nitelendirir.
- İnsanın yaratılıştan gelen **iyi huylarını olgunlaştırma, kötü huylarını ise terbiye etme** yollarını gösterir.

İslam ahlakının gayesi;

- Allah’ın bütün yarattıklarına karşı **merhametli** olmak
- Hiçbir menfaat gözetmeksizin **fedakârlıkta** bulunmak
- İnsani ilişkilerde iyi niyetli, **dürüst, güvenilir** olmak
- Kötü eğilimlerden uzak durmak

Allah (c.c.), **insanın fıtratına iyi ve kötü huyları** yerleştirmiş, Ona **neyin iyi, neyin de kötü olduğunu vahiyle** bildirmiştir. Bildirdiği esasların **hayata nasıl yansıtılacağını göstermek için onlara peygamberler** göndermiştir. Yüce Allah, insanı yapacağı **tercihlerde serbest bırakmış, yaptıklarından da sorumlu** tutmuştur.

Yüce Allah, Kur’an-ı Kerim’de şöyle buyurmaktadır:

“Nefse ve onu **düzgün bir biçimde yaratıp düzenleyene, ona kötü ve iyi olma kabiliyetini ilham edene yemin olsun ki, nefsinin maddi ve manevi kirlerden temizleyen kesinlikle kurtuluşa erecektir. Onu günahlara gömen de elbette ziyana uğrayacaktır.**” (Şems suresi, 7-10. ayetler.)

Peygamber Efendimiz **cahiliye adetlerine dayalı anlayışı yıkarak** Kur’an-ı Kerim’i temel alan bir **ahlak anlayışı** getirmiştir. Buna göre Müslüman’ın asıl amacı, Hz. Muhammed’in (s.a.v.) ahlakını **kendisine örnek alarak**, iyi huylarını geliştirmek olmalıdır.

Peygamberimiz şöyle buyurmuştur:

“**Ben güzel ahlakı tamamlamak için gönderildim.**” (Ahmed b. Hanbel, C.2, s.381.)

2. İslam Ahlakının Kaynakları

Kur’an

- İnsan **aklı yardımıyla davranışlarından** bazılarının iyi veya kötü olduğuna karar verse de, tüm davranışlar için aynı sonuca ulaşamaz.
- Bu nedenle Allah (c.c.), **Kur’an-ı Kerim’de, ahlak konusunu bütün boyutları ile** anlatmıştır.
- Allah (c.c.) kendisine iman eden kişinin ibadet etmesini ve **ahlaki davranışlarda bulunmasını emretmiştir.**
- Yüce Allah, Müslümanın yaptığı ibadetlerin onun davranışlarını güzelleştirdiğini ve zamanla kötülüklerden uzaklaştığını Kur’an-ı Kerim’de müjdelemiştir:

“**...Muhakkak ki namaz hayasızlıktan ve kötülükten alıkoyar...**” (Ankebût suresi, 45. ayet.)

Sünnet

- İslam ahlakının ikinci kaynağı olan sünnet, **Müslümanlar için bir rehber** niteliğindedir.
- Kur’an’ın ahlak anlayışında sadece insanlar değil, hayvanlar, bitkiler ve **tüm varlıklarla iyi ilişkiler kurmak** hedeflenmiştir.
- Sevgili Peygamberimiz, Kur’an’ın emrettiği ahlaki hayatı en güzel şekilde yaşamıştır.
- Ashabına sadece yaşantısı ile değil **emir ve tavsiyeleriyle de yol göstermiştir.**

Peygamber Efendimiz şöyle buyurmuştur:

“**Müminlerin iman bakımından en mükemmeli, ahlak bakımından en güzel olanıdır.**” (Ebû Dâvûd, Sünnet, 15.)

Güzel ahlakın ahiretteki mükafatı ile ilgili Hz. Muhammed (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

“**Kıyamet günü mü’minin mizanında güzel ahlaktan daha ağır bir şey yoktur. Muhakkak ki Allah (c.c.) söz ve fiileri çirkin kimselere son derece öfkelenir.**” (Tirmizî, Birr, 62.)

3. Ahlak İle Terbiye ilişkisi

- İnsanın beden, zihin ve ahlak bakımından geliştirilip olgunlaştırılmasına **terbiye** denir.
- Terbiye günümüz diliyle eğitim, ıslah etmek, gözetmek, korumak demek olup, çocuğu büyütmek, geliştirmek anlamına gelmektedir.
- Yüce Allah, **iyi ve kötü huyları insanın doğasına yerleştirmiş**, onları terbiye etme işini de insana bırakmıştır.
- Eğitimin amaçlarından biri **ahlaklı insanlar yetiştirmektir**.
- Eğitim ailede başladığı için **çocuk annesinden güzel bir terbiye almalıdır**.
- Kişi iyi bir eğitim aldığı **ahlakını güzelleştirir**.
- Kötü bir eğitim ile de kendini felakete sürükler.
- Kur'an-ı Kerim'de **nefsini "tezkiye" eden kişinin kurtulacağından** bahsedilir.
- Tezkiye bir bakıma terbiye demektir ve iki yönlüdür.
- Birincisi temizleyip arındırmak manasına, ikincisi ise geliştirmek, artırmak anlamına gelir.
- Terbiye sayesinde kötü huylar temizlenmeli, iyi huylar geliştirilmelidir.

Peygamber Efendimiz terbiyenin önemine dikkat çekerek şöyle buyurmuştur:

"Hiçbir baba evladına güzel terbiyeden daha üstün bir hediye vermemiştir." (Tirmizî, Birr, 33.)

4. Allah'a Karşı Vazifelerimiz

- Yüce Allah, bütün alemleri eşsiz sanatıyla yaratmış, **insanı da varlıklar aleminde üstün** kılmıştır.
- Yüce Allah isim ve sıfatlarından diğer varlıklara vermediği özellikleri insana vermiş, insanı **en güzel biçimde yaratmıştır**.
- Allah (c.c.) her şeyi bizim için, bizi ise kendisi için, yani **kulluk etmemiz için** yaratmıştır.

Tâzim

- O'nun **şan ve şerefini yüceltmek** ve emrini bütün emirlerin üzerinde tutmak anlamına gelir.
- Yüce Allah'a tazim gösteren bir kişi, O'nun büyüklüğünü kalbinde hisseder.
- O'na en güzel şekilde kulluk yapmaya çalışır ve O'nu zikir ve tesbih eder.
- Allah'a (c.c.) tazim eden bir kimse **"...işittik ve itaat ettik."** diyerek, Yüce Allah'ın emirlerini yerine getirmeye çalışır.

Allah'a (c.c.) tazim eden **O'nu kimseye denk tutmaz. O'nu zikreder. O'nun koyduğu emirlere ve yasaklara saygı gösterir.**

- ➔ Allah'ın **emrine uygun olarak yerine getirilen ibadetler** ve O'nun **rızasını kazanmak için yapılan bütün salih ameller** O'na olan tazimin bir göstergesidir.

Muhabbet

- **Sevgiye en layık olan Yüce Allah'tır.**
- Yüce Allah'ın **"el-Vedûd"** ismi **çok seven ve çok sevilen** anlamlarına gelmektedir.
- O'nun bu güzel isminin neticesi olarak biz de **yaratılan varlıklara karşı sevgi** duyarız.
- Allah (c.c.), insana her an iyilik yapmakta e ihsanda bulunmaktadır. Böyle bir sevgi karşısında bizler de Yüce Allah'a muhabbet duyarız. Bu muhabbet vesilesiyle de ibadetlerimizi yerine getiririz. İnsanlara ve **diğer varlıklara karşı şefkat ve merhamet** gösteririz.

Teslimiyet

- Kişinin kendisini, **bilerek ve içtenlikle** Allah'ın (c.c.) iradesine teslim etmesidir.
- Allah'a teslimiyet, sağlam bir tevhid inancı ile mümkündür.
Bütün güç ve kudretin **Allah'a ait** olduğuna inanan
O'nun izni olmadan hiçbir şeyin fayda veya zarar veremeyeceğini bilen
her şeyin Allah'a muhtaç olduğunu anlayan kimse,
- Allah'a **tam olarak teslim** olur ve Rabbine **sonsuz bir güven** duyar.

Tövbe

- Kişinin kötü davranışlardan vazgeçmesi ve **iyi davranışlara dönmesidir**.
- Tövbe **yalnızca Allah'a** (c.c.) yapılır.
- Tövbe etmediğimiz günahlar, **tedavi ettirmediğimiz hastalıklar** gibidir.
- Günahlar da bizim **manevi hastalıklarımızdır**. Onlardan tövbe ederek bir an önce kurtulmamız gerekir.

- İçimizde hâlâ işlediğimiz günaha karşı bir istek varsa, **tövbenin çok önemli bir tesiri olmaz.**
-  nce o günahı işlememe **azmine sahip olmalı** ve **t vbeyi ertelememeliyiz.**

Allah’a tövbe etmenin **insana kazandırdıkları**;

- Kişi i esaretinden kurtularak, onu **gerçek hürriyetine** kavuşturur.
- İnsana ** mit vererek** onu hayatın zorlukları karşısında rahatlatır.
- Yüce Allah’a olan imanını, **bağlılığını ve sevgisini** arttırır.
- Kişinin iyi ameller işlemesine ve **Yüce Allah’ın sevgisini kazanmasına** vesile olur.

Takva

- Takva, haramları, **dinen şüpheli olan durumları** ve dinin kötü gördüğü şeyleri terk etmek, Allah’a (c.c.) kulluk bilinci ile hareket ederek **O’nun koruması altına** girmektir.
- Hem bu dünya, hem de ahirette karşılaşacağımız **tehlikelerden korunmamızı** sağlar.
- Nefsin kötü isteklerine **dur demeyi** bilmektir.
- **Peygamber Efendimize bu dünyada kalben yakın** olmanın, cennette yakınında bulunmanın yoludur.

Havf ve Reca

- **Havf, cehennem gibi istenmeyen** bir durumun başa gelmesinden, **cennet gibi istenen bir şeye** de kavuşamamaktan dolayı korkmaktır.
- **Reca**, Allah’ın rahmeti karşısında ** mit içinde** olmaktır.
- Allah’a karşı vazifelerde dengeli olmak çok önemlidir. Hem **Yüce Allah’ın azabından korkmak, hem de rahmetini ummak** gerekir.
- Kişi Yüce Allah’ın **rahmet ve merhametini düşündüğünde** O’na olan sevgisi artıp  mitlenmelidir.
- Allah’ın (c.c.) **azabını düşündüğünde** de bununla karşılaşmaktan korkmalıdır.
- Müslüman’ın korkusu, **Allah’ın (c.c.) yakınlığından, nimetlerinden ve hoşnutluğundan uzak kalma** korkusudur.

Ubudiyet

- Allah’ın (c.c.) **rızasını kazanmak** için O’nun **emirlerini içtenlikle yerine getirip** yasaklarından kaçınmaktır.
- İnsan yaptığı her davranışı yalnızca **Yüce Allah’ın rızasını kazanma amacıyla** yerine getirmelidir.
- İnsan yaratılış amacına uygun şekilde hayatı boyunca **Yüce Allah’a kulluk etmeli**, O’ndan başkasına boyun eğmemelidir

Marifet

- Yüce Allah’ı **gereği gibi bilip tanımaya çalışarak** O’na bağlanmaktır.
- Yaratıcısını **hakkıyla tanıyan insan**, yaratıcısının **kendisinden ne istediğini** de bilir.
- Bu sayede insan, Yüce Allah’a karşı **kulluk vazifesini hakkıyla** yerine getirebilir.

5. Peygamberimize Karşı Vazifelerimiz

Allah’ın yarattığı varlıklar içinde **en üstün kişi**, şüphesiz Peygamber Efendimizdir.

Teslimiyet

- Peygambere teslimiyet ise, ona inanan kişinin **samimiyetle onun beyan ettiği hükümlere teslim** olmasıdır.
- Allah’a (c.c.) iman edenler peygambere **tam bir teslimiyet** içinde olmalıdır.

Muhabbet

- Peygamberimize sevgi duyar, ona **salat ve selam** getiririz.
- Müslüman bir kimse Peygamber (s.a.v.) muhabbetinin tabii bir sonucu olarak **onun ehl-i beytini de sevmelidir.**

Sünnete İttiba

- Dini terim olarak sünnet; **Resulullah’ın sözleri, yaşayışı** ve sahabileri tasdikidir.
- Bunlar da iman, ibadet, **insanlarla ilişkiler ve adab konularını** kapsar.
- Sünnet, Hz. Muhammed’in (s.a.v.) **hayat tarzıdır.**
- Allah’a (c.c.) ve **Resulüne itaat**, imanın gereğidir.

6. Kur'an-ı Kerim'e Karşı Vazifelerimiz

- Kur'an hayatımızın her aşamasında bize **yol gösteren bir rehberdir**.
- Kur'an'a karşı en temel vazifelerimizden birisi **onu okumak ve anlamaya çalışmaktır**.
- Kur'an-ı Kerim'e saygısızlık olabilecek tavır ve davranışlardan kaçınılmalı, **okurken düzgün ve tecvid kurallarına uyarak** okunmalıdır.

7. İnsanlara Karşı Vazifelerimiz

- İnsan, Allah'ın (c.c.) varlıklar içerisinde en üstün yarattığı, **müstesna bir varlıktır**.
- Yaşadığımız toplumu bir vücut gibi kabul ederek, onların sevinç ve üzüntülerini paylaşmak insanlara karşı görevlerimiz arasındadır.

Peygamberimiz (s.a.v.) **insanların birbirine karşı vazifeleri** hususunda şöyle buyurmuştur:

“Müslüman'ın Müslüman üzerinde altı hakkı vardır. Karşılaştığında selam verir, davetine icabet eder, aksırdığı zaman elhamdülillah derse yerhamükallah der, hastalandığında ziyaretini yapar, öldüğünde cenazesinin ardından yürür, kendisi için sevdiğini o kardeşi için de sever.” (İbn Mâce, Cenaiz, 43.)